

«Jezik mira» u pristupu kulturnog Istoka kao globalni identitet.

Uvod: Sarajevo, filozofija suživota

Poštovani prisutni, poštovani profesori, dragi studenti,

Danas stojimo ovdje u Sarajevu – gradu koji nije samo tačka na mapi, već živa filozofija suživota. Sarajevo, sa ulicama koje mirišu na historiju i građevinama koje u sebi kriju priče stoljeća, svjedoči istinu da džamija, crkva i sinagoga mogu zajedno, a ne u sukobu, svirati himnu jedinstva. Ovaj grad, sa svim svojim historijskim ranama i herojskom otpornošću, jedinstven je simbol ljudskog potencijala za miran život unutar razlika. Želim govoriti o konceptu koji može biti most između bogate prošlosti čovječanstva i optimistične budućnosti: "Jezik mira". Ovaj jezik nije ograničen na riječi ili političke sporazume. To je način bivstvovanja, način mišljenja i način interakcije s dubokim korijenima u intelektualnim i duhovnim riznicama čovječanstva.

Želim da ovaj jezik posebno analiziram kroz prizmu "**kulturnog Istoka**". Pod kulturnim Istokom ne podrazumijevam samo geografiju, već bogatstvo drevnih intelektualnih, filozofskih i duhovnih tradicija koje su, stoljećima prije pojave modernog modela Zapada, razvile duboke pristupe suživotu, pravdi i rješavanju sukoba. Ove tradicije svijet su gledale drugačijim objektivom – u kojem velika različitost jezika, religija i kultura nije prijetnja, već prilika za egzistencijalno bogatstvo.

Cilj ovog govora je pokazati kako možemo iskoristiti ovo dragocjeno naslijeđe za redefinisiranje globalnog identiteta mira u današnjem svijetu.

Prvi dio: Razumijevanje "Jezika mira"

"Jezik mira" je koncept koji nadilazi isključivo odsustvo rata ili primirja. Pravi mir je duboko egzistencijalno stanje, skup trajnih vrijednosti i kontinuirani način života. Ovaj mir se ne gradi na sili i dominaciji, već na temeljima morala, pravde i međusobnom razumijevanju. "Jezik mira" je jezik koji ne treba prevoditi jer je ukorijenjen u dubini bića svakog čovjeka.

Ključne komponente ovog jezika su:

Empatija i prihvatanje drugog: Prvi korak u učenju jezika mira je sposobnost da vidimo svijet očima drugog. Ta vještina omogućava razumijevanje tuđih bolova, nada i težnji, čak i ako je taj drugi u protivničkom taboru. Empatija ruši zidove i gradi mostove za uzajamno razumijevanje.

Prihvatanje drugog znači poštivanje razlika, a ne samo njihovo podnošenje

Dijalog između subjektivnosti: Mir počinje dijalogom – ali ne bilo kakvim dijalogom. To je dijalog u kojem se ne razmjenjuju samo mišljenja, već iskustva, duboka uvjerenja i lične priče. Dijalog čiji je cilj razumijevanje, a ne isključivo uspostavljanje dominacije. Ovaj vrsta dijalog je osnova za otkrivanje zajedničkih tačaka i uspostavljanje ljudskih veza.

Poštovanje ljudskog dostojanstva: Prihvatanje inherentne i bezuvjetne vrijednosti svakog pojedinca, bez obzira na rasu, vjeru ili kulturu, je glavni temelj jezika mira. Svako ljudsko biće kao takvo dostojno je poštovanja i zaslužuje častan život. Ovo poštovanje se manifestuje, ne samo na riječima, nego u djelu, u politikama i u našim svakodnevnim odnosima

Pravda kao temelj mira: Trajan mir nije moguć bez socijalne pravde i uklanjanja nasilja. Kada god postoji nasilje i nepravda sije se sjeme nezadovoljstva i mržnje koje, prije ili kasnije, daje plodove nesigurnosti i nasilja. Prema tome jezik mira je jezik koji govori o pravdi, buni se protiv tiranije i zalaže se za uspostavljanje jednakih prava i prilika.

Drugi dio: Kulturni Istok i njegov pristup miru

Pristup kulturnog Istoka miru je višeslojan i dubok čiji se korijeni vraćaju hiljade godina u historiju. Ove tradicije svijet ne vide kao mjesto za sukob, nego kao prostor koordinacije i suživota.

Jedinstvo u mnoštvu, kolijevka filozofija suživota: Jedan od najtemeljnijih koncepata u mnogim istočnjačkim filozofijama i mističkim tradicijama, posebno u islamskom irfanu i sufizmu, je ideja 'jedinstva u mnoštvu'. Ovo gledište svijet smatra manifestacijom Božjih imena i atributa, te prividno mnoštvo čini razumljivim u kontekstu temeljnog jedinstva. Na osnovu toga, kulturna, vjerska i rasna raznolikost nisu prijetnja, već manifestacija ljepote i veličanstvenosti stvaranja koje treba poštivati i slaviti. Ovakav pristup stvara okvir u kojem se 'drugi' ne doživljava kao tuđin ili neprijatelj, već kao dio 'većeg sebe' čovječanstva. U ovom pogledu, suočavamo se s kulturnim

svjetovima koji svaki sa svojim jedinstvenim karakteristikama doprinose oblikovanju ljudskog iskustva i svi se na kraju vraćaju jednoj jedinstvenoj istini.

Unutrašnji mir, temelj vanjskog mira: Mnoge istočnjačke tradicije, poput dijelova islamske misli (posebno irfana), naglašavaju važnost unutrašnjeg mira i samoizgradnje. Ove filozofije vjeruju da se pravi mir prvo mora formirati unutar pojedinca. Čovjek koji je sposoban kontrolisati svoj ego, upravljati bijesom i gorčinama te postići unutrašnji spokoj, može postati činilac mira u porodici, društvu i konačno u svijetu. Ovaj pristup vraća odgovornost za mir sa vanjskih institucija na pojedinca i pretvara svakog čovjeka u potencijalnog ambasadora mira.

Drevne tradicije dijaloga i kulturne razmjene: Historija kulturnog Istoka obiluje zadivljujućim primjerima kulturnih, naučnih i intelektualnih razmjena kroz dijalog i prevođenje, a ne isključivo kroz silu i dominaciju. Civilizacije Mezopotamije, drevnog Egipta, Irana i Kine uvijek su apsorbirale i prilagođavale znanje i umjetnost jedne od drugih. Uloga muslimana u ovim miroljubivim interakcijama je vrijedna pažnje i služi kao primjer. Od prevodilačkog pokreta u islamskom periodu, koji je apsorbirao i razvio grčko, indijsko i iransko znanje te ga prenio u Evropu, do širokih diplomatskih i kulturnih odnosa sa susjednim carstvima, sve ukazuje na duboko posvećen pristup dijalogu i razmjeni radi napretka i suživota. Ovaj pristup pokazuje da su suživot i napredak proizvod konstruktivne interakcije i međukulturalnog dijaloga.

Otpor spram nasilja kao dio pravednog mira: Vrlo važna tačka u pristupu kulturnog istoka je kompleksno razumijevanje koncepta mira i njegove veze sa pravdom i otporom protiv nasilja. U mnogim od ovih tradicija, mir ne znači pasivno predavanje nasilju i nepravdi. Naprotiv, moralni, duhovni, pa čak i fizički otpor protiv nasilja jest vitalni dio održavanja mira i pravde. Borba za pogažena prava, odupiranje agresiji i odbrana ljudskog dostojanstva – sve je to u službi uspostavljanja pravednog mira. Ovaj pristup pretvara mir iz pasivnog stanja u dinamičnu i moralnu aktivnost koja neprestano teži uspostavi ravnoteže i pravičnosti u društvu. Bezbrojni primjeri ovog otpora mogu se vidjeti u životima velikih religioznih ličnosti i istočnjačkih mislilaca koji nisu bili spremni na kompromis sa nasiljem. Nažalost, naš današnji svijet suočen je sa bolnim humanitarnim katastrofama koje muče budnu savjest čovječanstva, uključujući ono što se događa u Gazi. Ovi zločini podsjećaju na vitalnu nužnost otpora protiv nasilja i povratka etičkim i humanim principima.

Treći dio: Sarajevo – živi simbol 'jezika mira' i 'identiteta otpora'

Nijedno mjesto ne može bolje svjedočiti o važnosti i dinamici 'jezika mira' od Sarajeva; grada s dubokim ranama, ali duhom ispunjenim nadom i otporom.

Sarajevo, stoljeća suživota i raznolikosti: Historija Sarajeva je priča o mirnom suživotu muslimana, kršćana (katolika i pravoslavaca) i Jevreja tokom stotina godina. Ovaj grad je bio ogromna ljudska laboratorija u kojoj su duboke vjerske i kulturne razlike, umjesto sukoba, dovele do suživota, pa čak i sinergije. Uličice Sarajeva, njegove stare čaršije i historijske kuće pričaju priče o životima koji su rasli jedni pored drugih uz međusobno poštovanje. Ovaj suživot nije bio slučajnost, već rezultat svjesnog prihvatanja 'jezika mira' i primjene principa tolerancije i poštovanja. Ovo kulturno naslijeđe je dragocjeno blago za čovječanstvo koje pokazuje kako je moguće živjeti u miru unutar različitosti

Pouke otpora protiv nasilja: Iskustvo rata i opsade Sarajeva 1990-ih je bolna, ali poučna stranica u historiji ovog grada. Međutim, usred te patnje i razaranja, građani Sarajeva branili su svoj višekulturni identitet i odupirali se nasilju i podjelama. Ovaj civilni i kulturni otpor bio je manifestacija 'jezika mira' koji nije dopustio da mržnja i podjele potpuno osvoje duh Sarajeva. Ljudi koji su, uprkos gladi i smrti, držali škole otvorenim i nastavljali sa svojim kulturnim aktivnostima, zapravo su svojim jezikom kulturnog otpora uzvikivali parolu mira i života. Oni su svijetu pokazali da je čak i u najvećem mraku moguće, osloncem na ljudske vrijednosti i autentični identitet, ustati protiv nasilja. Ovaj otpor simbolizira isti pristup kulturnog istoka koji mir ne vidi u predaji, već u ustrajnosti za pravdom i dostojanstvom.

Sarajevo danas: Simbol obnove i nade:

Danas, Sarajevo se nalazi u procesu obnove i procvata. Ovaj grad je živ primjer ljudske sposobnosti da zacijeli rane, obnovi razaranja i ponovo se zalaže za suživot. Sarajevo može biti uzor za svijet koji teži obnovi "jezika mira" i oslobađanju od ciklusa nasilja.

Ovaj grad ima jasnu poruku:

Uprkos svim razlikama i patnjama, moguće je i potrebno se boriti za mir – ne oružjem, već kulturom, dijalogom, pravdom i otporom prema svemu što prijeti miru.

Četvrti dio: 'Jezik mira' kao globalni identitet

Sada je vrijeme da ovu ogromnu riznicu 'kulturnog Istoka' sagledamo izvan geografskih i historijskih granica i pretvorimo je u 'globalni identitet' za čovječanstvo."

Nužnost današnjeg svijeta:

Naš suvremeni svijet suočen je sa izazovima bez presedana: klimatske promjene, kulturni i vjerski sukobi, rast rasizma i ksenofobije, te sve veće nejednakosti. Ovi izazovi svi imaju korijen u našoj nesposobnosti da razumijemo i primijenimo 'jezik mira'. Svijet u kojem živimo danas treba ovaj jezik više nego ikada – jezik koji naglašava empatiju, pravdu, poštivanje raznolikosti i otpor nasilju. Principi izgradnje mira ukorijenjeni u kulturnom Istoku mogu postati globalni model za rješavanje ovih problema i stvaranje zajedničke i održive budućnosti.

Naša zajednička odgovornost:

Pretvaranje 'jezika mira' u jedan globalni identitet je zajednička odgovornost svih nas. Ova odgovornost nije samo na državama ili međunarodnim institucijama, već svaki pojedinac, svaka porodica, svaka škola i svako društvo ima udjela u njoj. To uključuje:

- **Obrazovanje o miru, pravdi i kulturnom otporu:** Podučavanje djece i mladih o konceptima empatije, poštovanja drugog i mirnog rješavanja sukoba.
- **Kulturne razmjene i međureligijski dijalog:** Stvaranje prostora za upoznavanje i duboku interakciju između različitih kultura i religija, s naglaskom na konstruktivnu ulogu sljedbenika religija u izgradnji mostova komunikacije.

- **Promjena narativa:** Umjesto narativa zasnovanih na strahu i mržnji, promovisanje priča o saradnji, nadi i suživotu.
- **Civilni i kulturni otpor:** Hrabro se suprotstavljati svakoj diskriminaciji, nasilju i nepravdi korištenjem miroljubivih alata.
- **Mir kao svjesni izbor:** Mir nije stanje koje se događa slučajno; mir je svjestan i kontinuiran izbor. Ovaj izbor zahtijeva stalni trud za empatiju, pravednost, poštivanje razlika i otpor korijenima nasilja i nepravde. To znači da moramo aktivno raditi na izgradnji svijeta u kojem je 'jezik mira' primarni i zajednički jezik svih.

Zaključak i konačna poruka:

Na kraju svog govora, ponovo naglašavam da je 'jezik mira' način života s dubokim i plodnim korijenima u intelektualnom i duhovnom blagu kulturnog Istoka. Ovaj jezik ne samo da nudi učenja za suživot u različitostima, već i ističe važnost pravde i dostojanstvenog otpora nasilju, te ne toleriše šutnju pred ljudskim tragedijama. Jedinstveno iskustvo Sarajeva, od stoljeća suživota do otpora patnji i obnove nakon njih, živi je dokaz da 'jezik mira' može prevladati sve izazove i patnje te uputiti čovječanstvo ka svjetlijoj budućnosti.

Hajdemo svi, svako na svom mjestu, biti ambasadori ovog jezika. Hajdemo svjesnim izborom empatije umjesto neprijateljstva, pravde umjesto nepravde, i poštovanja umjesto ponižavanja, prožimati ovaj jezik u svakodnevnom životu i našim zajednicama. Samo tada možemo izgraditi svijet u kojem mir nije nedostižna želja, već zajednički i održivi globalni identitet cijelog čovječanstva.

Prof. Dr Sejjid Ehsan Rafi'i Alavi